

Møteplasser

- fra ord til handling

Sluttrapport

Ruth Kjærsti Raanaas
Grethe Johnsen
Bente Sperlin

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Ås, desember 2022

Norges miljø og biovitenskapelige universitet, Institutt for folkehelsevitenskap
i samarbeid med Ås kommune
Ås, 2022

Møteplasser - fra ord til handling. Sluttrapport

Finansiert gjennom Program for folkehelsearbeid i kommunene (Helsedirektoratet). Tildelt av Akershus fylkeskommune 2018.

ISBN: 978-82-575-2037-3

[Skriv her]

Sammendrag

Utvikling av attraktive og inkluderende møteplasser for å forebygge ensomhet og psykisk uhelse vektlegges i stor grad i folkehelsearbeidet, både lokalt i kommunene, og nasjonalt.

Samskaping og samarbeid med frivilligheten og andre eksterne aktører er viktige forutsetning for folkehelsearbeidet og tjenesteutvikling i kommunene. Dette stiller nye krav til kommunens organisering og de ansatte. Mange har lyst til å bidra som frivillige, men kommunene må kunne legge til rette for samarbeid. Kommunenes evne til fleksibilitet og oppfølging er avgjørende, både for samarbeidet og resultatene i samskappingsprosjekter.

I dette prosjektet har kommunen lyktes i samskaping med frivillig sektor, lokalt næringsliv, grunneiere og enkeltfrivillige. Dette har resultert i utvikling og revitalisering av over 30 friluftsmøteplasser. En viktig forutsetning for samskapingen har vært kommunenes ansettelse av en engasjert prosjektleder med gode lokalkunnskaper, som har koordinert arbeidet. Figuren «Kultur for samskaping», som er basert på de eksterne aktørenes opplevelse av samarbeidet med kommunen i dette prosjektet, viser premisser for samskaping i praksis.

Evalueringen av prosjektet viser også at nye og revitaliserte møteplasser blir benyttet av unge og gamle. De fremmer livsglede, tilhørighet, mestring og trivsel; SMIL.

Figur. Kultur for samskaping

[Skriv her]

I regi av dette prosjektet er det utviklet en enkel *kokebok (veileder): Møteplasser på 1,2,3*. Denne er ment som en enkel hjelp til frivillige og andre som vil skape en møteplass.

NMBU har bidratt aktivt inn i dette prosjektet. Et konkret prosjekt, hvor forskere, studenter og kommuneansatte møtes er en god nøkkel til et utvidet samarbeid.

Ås kommune og NMBU deler villig erfaring fra arbeidet med dette prosjektet. Vi oppfordrer interesserte til å ta kontakt.

Dugnadsgjeng, Grønnsletta

Beskrivelse av tiltaket

1. Beskriv navn på tiltaket, tiltakseier og varigheten av tiltaket

Navn på tiltak:	SMIL - møteplasser - fra ord til handling
Tiltakseier:	Ås kommune v/ enhet plan, miljø og næring
Prosjektleder/team:	Grethe Johnsen og Bente Sperlin
Ansvarlig forskningsmiljø:	NMBU, Institutt for folkehelsevitenskap ved professor Ruth Kjærsti Raanaas
Varighet:	3 år (oppstart 2019). Utvidet med 8 mnd

2. Hva var formålet med tiltaket?

Formålet med dette prosjektet var å utvikle og kvalitetssikre attraktive og inkluderende SMIL-møteplasser. I søknaden står det beskrevet følgende: Møteplassene skal fremme livsglede, mestring og trivsel blant barn og unge, i samspill med familie og kommunens øvrige innbyggere.

Møteplassene skal motvirke ensomhet, passivitet, sosial tilbaketrekning og «satte» sosiale roller. Etablering av møteplassene skal skje etter en metodisk prosess med stor grad av involvering. I første omgang skulle prosjektet avgrenses til å etablere møteplasser i Ås sentrum og på Breivoll.

Videre ble det formulert en rekke effektmål og resultatmål for prosjektet, som har dannet utgangspunkt for evalueringen.

Effektmål:

- Ås skal fremstå som en sosialt inkluderende kommune med smil, engasjement og hverdagsglede
- Barn, unge og folk flest skal ikke savne møteplasser i sentrum
- Kommunens innbyggere skal ha god helse, både fysisk og psykisk
- Kommunen skal ha mindre sosiale ulikheter og færre innbyggere som opplever ensomhet
- Målgruppen skal oppleve økt grad av tilhørighet, mestring og trivsel
- Alle relevante virksomheter i kommunen skal kjenne til, bruke og utvikle egne SMIL-møteplasser
- Utviklingen av SMIL-møteplasser har bedret samhandling og samskaping mellom frivillige lag og foreninger og kommunen
- SMIL-møteplasser har blitt et konsept i kommune-Norge

[Skriv her]

Resultatmål:

- Det er etablert 15 SMIL–møteplasser pr år i prosjektperioden
- Det er utviklet en metode for etablering og godkjenning av SMIL-møteplasser
- Prosjektet er godt evaluert, både metodene og møteplassene
- Det er laget en sluttrapport med idebank

Grunntanken i SMIL var følgende: «Smil gleder, smil smitter, smil oppfordrer til kontakt mellom mennesker, smil bringer fram positive tanker som igjen gir bedre helse». SMIL møteplasser skal fremstå som «smilende».

I løpet av prosjektperioden ble det grunnet koronapandemien bestemt at det skulle satses spesielt på etablering av fysiske utendørsmøteplasser. Dette ble besluttet og godkjent i møte med fylkeskommunen.

3. Hvem var sentrale aktører i utvikling av tiltaket?

Prosjektteamet; Grethe Johnsen og Bente Sperlin

Ås kommune, enhet for plan, miljø og næring.

Prosjektsøknaden ble forankret i kommunens ledergruppe og godkjent politisk i formannskapet.

NMBU ved institutt for folkehelsevitenskap og fylkeskommunen ble rådført i utviklingen av tiltaket.

I søknaden ble det lagt vekt på nødvendigheten av å ansette en egen prosjektleder for prosjektet. Grethe Johnsen ble ansatt som prosjektleder. Hun har sammen med folkehelsekoordinator Bente Sperlin utgjort prosjektteamet som har videreutviklet og realisert prosjektet.

4. Hvordan har tiltaket ivaretatt innovasjonsaspektet i programmet?

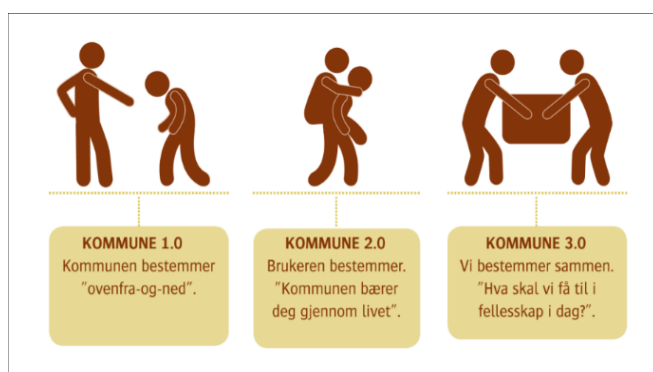
Dette prosjektet har ivaretatt innovasjonsaspektet i programmet på flere ulike måter. Det er spesielt fire ulike sider ved prosjekter vi ønsker å trekke fram som særlig innovative, (a) Samskaping i praksis, (b) Samarbeid om medvirkning og evaluering med NMBU og (c) Utvikling av metodikk for utvikling av møteplasser, og (d) Utvikling av Veileder for områdelekeplasser. Dette vil beskrives på neste side:

[Skriv her]

(a) Samskaping i praksis:

Program for folkehelsearbeid har hatt et eksplisitt mål om å styrke samarbeidet mellom ulike aktører (pkt 3.4 i programbeskrivelsen). I dette prosjektet har samarbeidet med eksterne aktører vært sentralt, og hvordan det er jobbet med *samskapende prosesser* i praksis er i seg selv innovativt.

Begrepet samskaping handler om at aktører utenfor kommuneorganisasjonen gis en aktiv rolle som partnere i utvikling og styringen av samfunnsoppgaver og løsninger til det beste for offentligheten. Begrepet benyttes både om den overordnede måten å styre på, og om de faktiske samarbeidsrelasjonene mellom ulike aktører på mikronivået. Samskaping er et handlingsorientert konsept der de ulike aktørene skaper ulike former for verdier i fellesskap (Heimburg & Hofstad, 2019). For å oppnå samskaping må kommunene kunne behandle samarbeidspartnere som deltakere i prosessen og ikke som mottakere av en tjeneste. Selv om det er utviklet en teoretisk forståelse av samskaping, er det imidlertid fortsatt lite kunnskap om hvordan kommunene kan utføre samskaping i praksis (Heimburg & Hofstad, 2019).

Figur 1. Illustrasjon av Samskaping
Hentet fra Asker kommune, Rapport: Felde 2019
Medborgerskap, samskaping og innbyggertorg.

Gjennom dette prosjektet har samarbeid og samskaping med innbyggere, frivillige lag og foreninger, lokalt næringsliv, kompetansemiljø (NMBU) og grunneiere stått sentralt.

Gjennom prosjektet er det utprøvd en rekke ulike tiltak og initiativ for å styrke samskapende prosesser. Disse er beskrevet som punkter under. Dette er videre evaluert, og resultater fra evalueringen er beskrevet i kapittel om evaluering.

- Prosjektteamet har jobbet aktivt mot ledelsen på alle nivåer i kommunen for å få nødvendig støtte for prosjektet. Videre har de jobbet aktivt for å skape eierskap til prosjektet og motivasjon for å støtte dette blant de ansatte i ulike sektorer i kommunen. Dette inkluderer fokus på hvordan prosjektet kan implementeres i oppgaver som allerede skulle løses i kommunen.
- I den innledende fasen av prosjektet foretok prosjektteamet en systematisk kartlegging av kommunens friluftsmøteplasser, lekeplasser, parker, løkker og 100-meterskoger.
- I tidlig fase tok prosjektleder initiativ til å skape den første pop-up møteplassen i Ås sentrum, Lionslunden i Rådhusparken.
- Videre har prosjektleder jobbet aktivt for å være synlig og for at prosjektet skulle bli kjent blant innbyggere i kommunen.
- Prosjektleder har brukt sin lokalkunnskap og har kontaktet aktører utenfor kommuneadministrasjonen for å undersøke interessen for å utvikle eller oppgradere kartlagte møteplasser.

[Skriv her]

- Initiativ til utvikling av møteplasser eller aktiviteter som er kommet fra personer utenfor kommuneadministrasjonen (slik som lag, foreninger og lokale ildsjeler) har blitt aktivt fasilitert av prosjektleder gjennom prosjektet. Når initiativ om å utvikle møteplasser er fremmet for kommunen, har prosjektleder tatt tak i disse, heiet på dem, gitt råd og hjulpet initiativtakerne videre.
- Prosjektleder har hatt en koordinerende rolle mellom ulike aktører i prosjektet. Hun har koordinert arbeidet, både mellom de ulike eksterne aktørene, grunneierne og innad i kommuneadministrasjonen på tvers av virksomheter og sektorer.
- For å kunne samarbeide mest mulig smidig med eksterne samarbeidspartnere har prosjektleder gjennom hele prosjektet vært fleksibel i forhold til fastsatte rammer for kommunalt ansatte, og vært villig til å jobbe mer situasjonsbetinget og for eksempel utenom faste arbeidstider.
- I de tilfellene der det har vært behov for ekstern finansiering har prosjektleder vært behjelpelig overfor eksterne initiativtakere med å skrive søknader om midler. Dette at initiativtakere har fått hjelp fra kommunen til denne typen oppgaver har ikke vært prøvd ut tidligere.
- Prosjektleder har også sørget for tett kontakt med grunneiere.
- Prosjektleder har holdt løpende kontakt med skolen, og sørget for innspill og medvirkning enten fra barn og unge gjennom prosessen, eller fra lærere eller andre som jobber tett på barn og unge
- Prosjektleder har koordinert frivillige som ønsker å påta seg rollen som «faddere» for møteplassene, og ta delansvar for drifting av disse

Faktaboks

Grønnsletta – et resultat av samskaping

- *En gjengrodd slette i skogkanten har ligget brakk i årevis. Mange snakker om at sletta kan bli en møteplass, men det skjer ingenting*
- *Idrettslagets leder ønsker å ta tak i dette. Hun vet at kommunen er i gang med et møteplassprosjekt og kontakter prosjektleder*
- *Prosjektleder er positiv, og prosjektet er i gang*
- *Grunneier kontaktes, er positiv og vil bidra*
- *Det lages en prosjektplan*
- *Det gjennomføres medvirkning med ungdommer ved Ås ungdomsskole og naboer. Hvordan mener de at sletta bør utvikles?*
- *Lokal landskapsarkitekt lager en skisse for område basert på innspillene*
- *Det etableres noen pop-up elementer for uttesting/utprøving. Stedet blir tatt i bruk*
- *Prosjektleder bistår idrettslaget i søknad til Sparebankstiftelsen om midler. Søknad innvilges*
- *Ungdommene ved Ås ungdomsskole orienteres og godkjenner planen*
- *Et arbeidslag med frivillige i alle aldre rydder sletta på flere dugnader*
- *Bautaparken etableres basert på prosjektmidler*
- *Solide bord og benker kommer på plass ved hjelp av prosjektmidler*
- *Grunneier bidrar gjennom hele prosessen, blant annet med å så til plen sammen med idrettslagets leder*
- *Grønnsletta har blitt en naturmøteplass som brukes av mange; barnehager og skoler på dagtid, og barn, ungdommer, familier og «folk flest på kveldstid og i helger*
- *Lokale ildsjeler klipper gress, raker og rydder. Idrettslagets leder koordinerer og bidrar*
- *NMBU – studenter har registrert hvordan stedet brukes*

(b) Samarbeid med NMBU og bruk av studenter for å gjennomføre ulike former for medvirkning og evaluering

I program for folkehelsearbeid fokuseres det på at forsknings og kompetansemiljøer skal ta et større ansvar for praksisnær forskning (pkt 3.4.2 i programbeskrivelsen). Gjennom hele dette prosjektet har det vært et tett samarbeid mellom prosjektteamet og NMBU, Institutt for folkehelsevitenskap ved Ruth Kjørsti Raanaas. Dette har muliggjort bruk av studenter som har deltatt som del av sine masteroppgaver og andre emner hvor studentene jobber med praktisk prosjektarbeid. Et slikt tett samarbeid mellom kommunen og academia har gjort det mulig å gjennomføre flere ulike former for medvirkning blant barn og unge, ulike former for evaluering av prosjektet, og har ledet til bedre kunnskap om prosjektet. Det at kommuner samarbeider så tett med academia kan sees på som innovativt. Resultater av dette samarbeidet kommer fram både under beskrivelse av medvirkning og under evaluering av prosjektet.

(c) Utvikling av metodikk, en kokebok (veileder): Møteplasser på 1,2,3 for utvikling av møteplasser

Videre har prosjektet ledet til en metodikk for hvordan møteplasser skal utvikles, som er rettet mot kommuner og eksterne samarbeidspartnere. Dette for å forenkle byråkratiske prosesser og ha fokus på løsninger i utvikling av møteplasser. I arbeidet med møteplassene har prosjektteamet sett at det er behov for enkle og lettfattelige veiledninger for å få med seg de frivillige. De fleste frivillige er ikke interessert i lange, byråkratiske utredninger og dokumenter. Skal det offentlige samskape med innbyggere, lag, foreninger og lokale ildsjeler, bør det offentlige forenkle veiledere, dokumenter osv. Vi har derfor tenkt nytt, og utviklet en *kokebok (veileder): Møteplasser på 1,2,3* som er ment for kommunene og mulige eksterne samarbeidspartnere. Kokeboka beskriver hva man bør tenke på ved utvikling av møteplasser på en kort og lettfattelig måte. Formålet med denne er å styrke samskappingsprosessene i kommunen og sørge for at initiativ utenfra faktisk blir fasilitert. Kokeboka er beskrevet under resultater av prosjektet.

(d) Veileder for områdelekeplasser/områdemøteplasser

Som en konsekvens av dette prosjektet vedtok kommunen politisk i februar 2022 en veileder som gjelder for utvikling av alle nye områdelekeplasser (møteplasser) i Ås sentralområde. Det betyr at det er formalisert i planer hva slags krav som skal stilles til områdelekeplasser (store allment tilgjengelige møteplasser). Det at dette formaliseres er innovativt. Slike veiledere har ikke vært vanlig tidligere, og har ført til at utbyggerne har hatt mulighet til selv å definere hva en «områdelekeplass» er, og har utvikle slike ut ifra egen lønnsomhet og økonomi, og på bekostning av kvalitet. Dette arbeidet er beskrevet under resultater av prosjektet.

5. Hvordan har målgruppene vært involvert og fått medvirke i utvikling og gjennomføring av tiltaket?

I dette prosjektet har målgruppene vært involvert og fått medvirke gjennom hele prosjektperioden. Målgruppene har også bidratt i det praktiske arbeidet med etablering av møteplassene. På grunn av pandemien måtte planlagte workshops utgå.

Barn og unge:

Medvirkning kan forstås å fordele seg langs en skala fra det å få mulighet til å uttale seg i høringer, til det å komme med innspill tidlig i prosessen til det å selv kunne sitte i styrer og råd, og kunne påvirke de valgene som faktisk tas (Hart, 1992). I dette prosjektet har barn og unge medvirket på ulike måter. Det har vært et samarbeid med ungdomsrådet, frivillige organisasjoner, skoleledelsen, lærere og barnehageansatte gjennom prosessen. Dette i tråd med at medvirkning blant barn og unge også fordrer godt samarbeid fra voksne støttepersoner som faciliterer prosessen.

I startfasen av prosjektet ble barn og unge utfordret til å gi innspill til behovet for nye møteplasser i Ås og hvordan disse kunne utvikles. Et eksempel på en medvirkningsprosess ble gjennomført i samarbeid med studenter ved NMBU, Master i folkehelsevitenskap (Theodorsen og medarbeidere, 2020). Her deltok tiende klasser fra Ås ungdomsskole. Målet var å få kunnskap om målgruppens kjennskap til og bruk av ulike friluftsmøteplasser og turstier/skiløyper, samt hva de ønsket seg for de ulike stedene. Det ble benyttet en kvantitativ metode med spørreskjema. Her ble det listet opp totalt 33 ulike friluftsmøteplasser og 10 stier/ skiløyper. Hver av møteplassene var avbildet med foto, og det var inkludert spørsmål om kjennskap, preferanser og hvordan de bruker stedene. Videre var det for hvert sted en rubrikk for forslag til videre utvikling.

Et annet eksempel på medvirkning som ble gjennomført i samarbeid med de samme studentene (Theodorsen og medarbeidere, 2020), og med samme utvalget, altså tiende klasser fra Ås ungdomsskole, omhandlet hvilke kvaliteter ungdommen mente gode friluftsmøteplasser og andre møteplasser burde ha. Her ble det benyttet den deltakerorienterte kvalitative metoden, SPLOT (Tolstad og medarbeidere, 2017). Dette er en visuell metode hvor deltagerne skal tegne og skrive om steder de «har i hjertet sitt». Metoden er egnet til å utforske opplevelsen av steder deltagerne allerede har et forhold til og komme med innspill og ideer tidlig i en prosess. Denne metoden åpnet for kreativitet og nytenkning.

Figur 2. Splot – Hva gjør en friluftsmøteplass til et godt sted å være for dere?

Det ble også gjennomført en tilsvarende SPLOT-undersøkelse med 5. klasse elever ved Åsgård skole i samarbeid med en annen gruppe studenter ved Master i folkehelsevitenskap ved NMBU (Espelund og medarbeidere, 2019). Barna ble utfordret til å tegne og beskrive

[Skriv her]

hvor i Ås sentrum de trives, og hvorfor de trives på disse stedene. Totalt deltok tre skoleklasser. Elevene jobbet i grupper.

Etter hvert som møteplassene er utviklet har prosjektteamet jevnlig besøkt møteplassene, og snakket med de som har brukt dem. Det har blitt stilt spørsmål om hva brukerne synes er bra på møteplassene og hvordan de kan utvikles videre. Dette er tatt hensyn til i arbeidet med nye møteplasser.

Lag, foreninger og folk flest:

I arbeidet med prosjektet har det vært gjennomført en rekke formelle og uformelle møter med lag, foreninger, innbyggere og studenter med hensikt å kartlegge deres ønsker for møteplasser i Ås. Det har blitt lagt til rette for korte presentasjoner av prosjektet på ulike møter, for eksempel møte med idrettslaget. Det har så blitt invitert til samtaler i etterkant av disse. I 2019 ble det gjennomført et stort medvirkningsmøte med over 30 deltagere fra 12 ulike organisasjoner på Breivoll. Det ble jobbet i grupper hvor fokus var utviklingen av Breivoll som en arena for frivillige lag og foreninger og hvordan disse kunne tenke seg å bidra videre.

For å «lytte til» innbyggerne, har prosjektteamet også vært til stede med ulike stands på en rekke arrangementer som SmakÅs, sykkeldager, studentmøter og medvirkningsmøter. Eksempler på stands har vært «Kom og snakk med oss – vi er interessert i dine synspunkter på møteplasser i Ås».

Prosjektteamet har på denne måten lagt til rette for at interesserte kan samtale og komme med innspill. Som en konsekvens av prosjektet ble det bestemt at kommunen skulle utvikle et Innbyggertorg. I forkant av dette ble det benyttet medvirkningsmetoder for å kartlegge hva frivillige organisasjoner og enkeltindivider ønsket for at slikt innbyggertorg, hva de kunne bidra med, hva de mente måtte være kommunens ansvar, og hva som kunne være trusler og hindre for at et slikt innbyggertorg skulle fungere. Dette arbeidet ble gjennomført i samarbeid med studenter fra NMBU, Master i folkehelsevitenskap (Kråkmo & Bremer, 2019). Studentene gjennomførte kvalitative semistrukturerte intervju med representanter fra et strategisk utvalg av frivillige organisasjoner som kommunen var interessert i innspill fra.

Se også kapittel om innovasjon og evaluering for informasjon om medvirkning fra lag og foreninger.

[Skriv her]

Private aktører og næringsdrivende:

Mange ulike private aktører og enkelt personer, og ildsjeler har vært involvert og fått medvirke i utvikling og gjennomføring av tiltaket. Noen har tatt rollen som heiagjeng, noen har blitt faddere for møteplasser og noen har kommet med nyttige refleksjoner og kloke innspill, ofte basert på god lokalkunnskap. Et godt samarbeid med private grunneiere har vært avgjørende for de møteplassene som er etablert på privat grunn. Næringsdrivende har bidratt der det har vært naturlig. Lokal landskapsarkitekt har gitt råd i arbeidet og utarbeidet skisser og tegninger for flere av møteplassene.

6. Hvordan har tiltaket bidratt til å styrke samarbeid på tvers av sektorer og aktører i kommunen

Hele prosjektet er basert på samarbeid og medvirkning. Prosjektet har bidratt til større grad av samarbeid, samt nye former for samarbeid mellom ulike aktører i kommunen. Dette er belyst under kapitlet om innovasjon og evaluering.

7. Hvilket forsknings- eller kompetansemiljø har evt. bidratt i selve tiltaksutviklingen? På hvilken måte?

Professor Ruth Kjersti Raanaas, ved Institutt for folkehelsevitenskap, NMBU har fulgt prosjektet hele veien. Det har vært gjennomført en rekke møter hvor det har blitt gitt faglige råd og innspill til arbeidet med prosjektet. Studenter ved Master i folkehelsevitenskap ved NMBU, har deltatt gjennom ulike former for studentprosjekter gjennom hele prosjektperioden. Dette under veiledning av Raanaas.

8. Hvordan har dere samarbeidet med frivillig sektor

Prosjektet er basert på tett samarbeid med frivillig sektor i utviklingen av de sosiale møteplassene. Dette er belyst under kapittel om innovasjon og evaluering.

[Skriv her]

Evaluering av tiltaket

1) Hva slags evaluering er blitt gjort av tiltaket og hvem har utført den?

NMBU, Institutt for folkehelsevitenskap, Ruth Kjærsti Raanaas har hatt en sentral rolle i evalueringen av tiltaket. Studenter ved NMBU har utført devalueringer som del av emner eller masteroppgaver tilknyttet Master i folkehelsevitenskap, under veiledning av Raanaas. I tillegg har prosjektleder Grethe Johnsen, og folkehelsekoordinator Bente Sperlin bidratt som koordinatorene i ulike deler av evalueringsprosessen og med egnevaluering.

Evalueringen har tatt utgangspunkt i målene som er formulert for prosjektet. Avgrensede devalueringer er gjennomført for å evaluere de ulike målene som er formulert. De ulike devalueringene er forankret i ulike evalueringstradisjoner. Delvis er det benyttet effektevaluering, der hvor det har vært mulig og hensiktsmessig å definere relevante kriterier som har latt seg måle mot effektmål. Delvis er det benyttet prosessevaluering, som går ut på å undersøke hvordan et tiltak kan forbedres underveis i prosessen, og for å kunne beskrive og påvirke individets-, gruppens- eller tiltakets gang (Sverdrup, 2002). Her er det selve prosessen som er i søkelyset.

Det er også benyttet egnevaluering (Kommunesektorens organisasjon, KS, 2018) for å vurdere hvordan enkelte av målene er oppnådd. Egnevaluering er basert på refleksjoner over egen praksis og loggføring av aktivitet, dette gjelder både for hvilke tiltak som faktisk er gjennomført for å nå målene, og hva som erfarer å være virkninger av prosjektet.

I det følgende tas det utgangspunkt i resultatmål og effektmål som er formulert i søknaden, og hvordan dette er vurdert og fulgt opp i evalueringen. Enkelte resultat og effektmål er ikke berørt. Dette vil begrunnes under «Hvorfor ble denne evalueringen valgt».

Blant resultatmålene står det for det første at metodene og møteplassene skulle være «godt evaluert». Hvordan dette er ivarettat er beskrevet i denne rapporten. Et mål var også «å lage en sluttrapport med idebank». Dette er beskrevet under punktet om utvikling av metodikk for etablering og godkjenning av SMIL-møteplasser under resultatkapittelet.

Resultat og effektmål:

- **Etablering av 15 SMIL-møteplasser pr år i prosjektperioden.**

For å måle dette ble det benyttet egnevaluering. Prosjektleder har loggført arbeidet med de ulike møteplassene og har oversikt over antallet som er utviklet. Dette er en del av kartleggingen av friluftsmøteplasser i Ås som vil stå sentralt i arbeidet med ny kommunedelplan for Idrett, nærmiljø og friluftsliv.

- **Barn, unge og folk flest skal ikke savne møteplasser i sentrum.**

For å måle «savn av møteplasser» valgte vi å forstå det som barn og unges kjennskap til møteplasser i sentrum, turstier/skiløyper, samt deres ønsker om framtidig utvikling. Dette ble undersøkt i samarbeid med studenter ved NMBU, Master i folkehelsevitenskap. Tre slike delstudier gir informasjon om dette. Theodorsen og medarbeidere (2020) hadde fokus på barns kjennskap til og bruk av møteplasser i kommunen, samt ønsker for framtidig utvikling. De benyttet en form for effektevaluering med kvantitativ metode og spørreskjema. Her deltok 10. klasser fra Ås ungdomsskole. I spørreskjema var det listet opp totalt 33 ulike friluftsmøteplasser og 10 stier/ skiløyper. Dette er også beskrevet under kapitlet om medvirkning. Espelund og medarbeidere (2019) hadde fokus på hvilke steder i nærområdet barn har i hjertet sitt og her ble det benyttet kvalitative metoder med SPLOT (Tolstad og medarbeidere 2017). I studien til Henneman og medarbeidere (2021) ble det benyttet observasjon og samtale med brukere av møteplasser som allerede finnes. Her var fokuset på hvordan stedene brukes og hva brukerne liker ved stedene.

- **Målgruppen skal oppleve økt grad av tilhørighet, mestring og trivsel.**

Sosiale møteplasser kan optimalt sett fasilitere kontakt mellom de som bruker stedet. Det at man gjør noe sammen gjør at man blir kjent, og kjennskap kan videre føre til vennskap. For å måle hvor godt de sosiale møteplassene faktisk har bidratt som en sosial arena var det derfor viktig i prosjektet å måle besøkendes opplevelse av tilhørighet til stedet, og deres trivsel relatert til bruken.

For å få innsikt i hvordan SMIL-møteplasser kan bidra til økt opplevelse av tilhørighet og trivsel, ble det gjennomført en kartlegging av bruken og opplevelsen av en av SMIL-møteplassene i Ås sentrum, Lionslunden. Dette ble gjennomført som del av masteroppgaven til Kjellesvik (2020), Master i folkehelsevitenskap. Studien foregikk sommeren 2019, og hadde fokus på å utforske hvordan møteplassen fungerte som en sosial møteplass, hvilke kvaliteter brukerne trakk frem om stedet og hvordan de uttrykte at det hadde betydning for deres trivsel i hverdagen. Det ble også utforsket hvordan brukere selv opplevde at stedet kunne utvikles videre. For å få kunnskap om dette ble det gjennomført kvantitative, strukturerte observasjoner på hverdager og helgedager gjennom sommersesongen 2019 (fra tidlig juni til slutten av september). Det ble gjennomført totalt 39 observasjoner på ulike tidspunkt gjennom denne perioden hvor det ble registrert totalt 317 personer som brukere av møteplassen. Videre ble det gjennomført semistrukturert intervju med totalt 9 brukere, hvor det ble spurt om hva informantene syntes om møteplasser i Ås, hvordan denne møteplassen hadde betydning for deres trivsel i hverdagen, og hvilke tanker de hadde om videreutvikling av møteplasser i Ås. Denne studien er delvis en effektevaluering (strukturerte observasjoner) og en prosessevaluering (kvalitative intervju med brukere).

For å få innsikt i hvordan SMIL-møteplasser ble brukt og hvordan dette kunne relateres til trivsel hos målgruppa, ble det også gjennomført en kartlegging med observasjoner av hvordan et utvalg av SMIL - møteplassene brukes. Målet med denne kartleggingen var *Hvem er brukere av de nye SMIL-møteplassene og hvordan brukes disse*. Videre var det å utforske *Hvordan brukerne selv opplevde at møteplassene fungerer som sosiale steder*. Denne studien ble gjennomført i samarbeid med en gruppe studenter ved NMBU, Master i folkehelsevitenskap (Henneman og medarbeidere, 2021). I samråd med kommunen ble det

[Skriv her]

bestemt å konsentrere seg om fem av de totalt 32 SMIL-møteplassene som til da var utviklet; Harahuken, Grønnsletta, Rustadløkka, treningsparken i Ås sentrum og benkene i Ås sentrum. I denne evalueringen ble det som i Kjellesvik sin studie, benyttet strukturerte observasjoner og uformelle samtaler med voksne brukere (over 16 år) av de ulike stedene. Observasjonen ble gjennomført over syv uker høsten 2021, ulike tidspunkt på dagen både hverdager og helger. Det ble observert antall personer på stedet, anslått alder og kjønn, type aktivitet som deltagerne var iverksatt med, samt vær og temperatur. Totalt ble det gjennomført 24 til 35 observasjoner på hvert av de utvalgte stedene over perioden studien foregikk. I samtalen ble det stilt åpne spørsmål om hvordan og hvor ofte enkelte deltagere bruker møteplassen, og hva de liker ved den.

- **Alle relevante virksomheter i kommunen skal kjenne til, bruke og utvikle egne SMIL-møteplasser.**

Dette punktet omhandler kommuneadministrasjonens egen kjennskap til prosjektet. For å evaluere dette punktet er det benyttet egenevaluering, basert på egne erfaringer i prosjektteamet og diskusjoner på ulike nivåer i kommuneorganisasjonen.

- **Utviklingen av SMIL-møteplasser har bedret samhandling og samskaping mellom frivillige lag og foreninger og kommunen.**

For å evaluere dette målet er det benyttet prosessevaluering. Fokuset har vært på å forstå og utforske samarbeidet med frivillige lag og foreninger, for å kunne bringe resultater av dette inn i den videre prosessen. Data er basert på ulike kilder. I forbindelse med utviklingen av innbyggertorget i kommunen ble det gjennomført kvalitative intervjuer med representanter for et strategisk utvalg på fire frivillige organisasjoner. Intervjuene hadde fokus på deres motivasjon for å bidra til et slikt sted, hva de opplevde at var kommunens ansvar og hva som kunne være hindre for å lykkes med et slikt innbyggertorg (Kråkmo & Brenner, 2019).

Videre ble det foretatt en studie under ledelse av Raanaas, i samarbeid med en student i Master i Folkehelsevitenskap, som del av hans masteroppgaven (Mateus, 2022). Her var følgende forskningsspørsmål styrende: *Hvordan erfarer de eksterne samarbeidspartnere som har vært involvert i utvikling, drift og vedlikehold av møteplassene at samarbeidet med kommunen har fungert? Hva erfarer de at er viktige forutsetninger for videre samarbeid med kommunen, og hva kan være hindringer for et slikt samarbeid?*

Det ble benyttet kvalitative metoder basert på semi-strukturerte intervju med eksterne aktører som hadde vært involvert i samarbeidet om utviklingen av møteplassene. For å avgrense studien ble det valgt ut samarbeidspartnere knyttet til fire ulike møteplasser. De fire stedene var valgt strategisk ut fra hvem som var grunneier (privat eller kommunal), og om de er nyetablerte som del av prosjektet eller er en oppgradering av allerede eksisterende steder. Dette var Grønnsletta, Rustadløkka, Harahuken og Lionslunden. Totalt 11 intervjuer ble gjennomført med grunneiere, representanter fra lag og foreninger, og enkeltfrivillige. Enkelte av intervjupersonene hadde vært involvert på flere av de utvalgte stedene.

Videre ble det også for dette målet benyttet egenevaluering, hvor prosjektteamet gjennom hele prosessen reflekterte rundt hva de opplevde at var nødvendig for å lykkes med et godt samarbeid med de eksterne aktørene.

[Skriv her]

2. Hvorfor ble denne typen evaluering valgt?

For dette prosjektet var det formulert en rekke resultatmål og effektmål. Det var derfor nødvendig å benytte flere ulike evalueringstilnærminger. Der det var mulig er det benyttet effektmål slik at resultater kan kvantifiseres. I og med at prosjektet har hatt som mål å utvikle nye møteplasser, men også å utvikle ny kunnskap og metodikk om utvikling av møteplasser, har det vært nødvendig å lære gjennom prosessen, og prosessevaluering har derfor vært hensiktsmessig. Dette har gjort det mulig å utvikle best mulig praksis som har vært anvendt og kommet til nytte gjennom prosessen. Prosjektteamet har også gjennom hele prosessen hatt en stor grad av bevissthet om sammenhengen mellom målet for prosjektet, virkemidlene som er benyttet og hva som faktisk er oppnådd. De har også loggført aktiviteter og har således kunne gjennomføre egevaluering.

Dette prosjektet har hatt begrensede midler avsatt til evaluering, og det har derfor ikke vært mulig å gjennomføre mer omfattende effektevaluering av alle målene som er formulert for prosjektet. Det gjelder «Ås skal fremstå som en sosialt inkluderende kommune med smil, engasjement og hverdagsglede», «Kommunen skal ha mindre sosiale ulikheter og færre innbyggere som opplever ensomhet» og «Kommunens innbyggere skal ha god helse, både fysisk og psykisk». Grunnen til dette er at disse målene ikke er mulig å evaluere innenfor rammene av dette prosjektet.

Prosjektet har vært mangfoldig. Det tette samarbeid med NMBU har gjort det mulig å benytte studenter til å gjennomføre mindre devalueringer av prosjektet.

3. Hva er hovedfunnene i evalueringen?

Det rapporteres her på resultater fra de ulike evalueringsmetodene, på hvert av målformuleringene.

- **Etablering av 15 SMIL–møteplasser pr år i prosjektperioden.**

I prosjektperioden er det utviklet og revitalisert over 30 utendørs møteplasser. Disse er tegnet inn og beskrevet på kommunens turkart og beskrevet på kommunens nettsider.

Ås innbyggertorg ble etablert i prosjektperioden, som følge av prosjektet. Dette på bakgrunn av erfaringen som er kommet fram gjennom prosjektet om at det bør være helt tydelig for kommunens innbyggere hvor i kommunen man kan henvende seg. Ideelt sett er det ønskelig at innbyggertorget skal være denne døren inn.

I prosjektperioden er det også gjennomført mange sosiale arrangement for barn og unge som Gratis-kino, Moro i Parken, ulike turer og aktivitetsdager for ulike grupper. Flere av disse arrangementene er nå i ferd med å bli faste tiltak. Dette gjelder bla Gratis-kino og Moro i Parken som gjennomføres med støtte fra BUFDIR.

[Skriv her]

- **Utvikling av en metode for etablering og godkjenning av SMIL-møteplasser.**

Det er utviklet en metode *kokebok/veileder; Møteplasser på 1,2,3* for etablering av SMIL-møteplasser som er beskrevet under resultater av prosjektet.

- **Barn, unge og folk flest skal ikke savne møteplasser i sentrum.**

Flere av de ulike metodene som er benyttet i dette prosjektet gir kunnskap om barn og unges kjennskap til møteplasser, faktisk bruk av disse plassene og eventuelle savn. I medvirkningsstudien som ble gjennomført blant 5. klasse elever ved Åsgård skole i samarbeid med studenter ved NMBU (Espelund og medarbeidere, 2019), kom det fram at de stedene som flest barn trivdes ved var biblioteket, skolegården, og ulike 100-meterskoger i nærområdet. Kvaliteter ved skolen som ble trukket fram var uteområdet, og da spesielt skog og trær som de kunne klatre i. Begrunnelser for biblioteket var at dette var et sted de treffer venner, og spille og leke med andre. «Skogene» var steder de var med familien, på klasseturer, eller lekte med venner, og hvor de kunne bygge «hytte», ha sitt «eget sted» og klatre i trær. Dette sier noe om betydningen av skolen som møteplass også utover skoletiden og om verdien av nærskogene for barn.

I studien blant 10-klassinger som ble utført av Theodorsen og medarbeidere (2020) kom det fram at mange av møteplassene var godt kjent. Stedene som flest rapporterte å kjenne til var Scenen, Ås stadion, Basketballbanen, Ås Ungdomsskole og skateparken til skolen. Dette er alle steder i nærheten av skolene. Steder som relativt få kjente til var ulike møteplasser som er lokalisert lenger unna boligområder, men også enkelte som var plassert i nærhet til boligområder. For enkelte av møteplassene rapporterte barna at de ble kjent med stedene via skolen eller barnehagen. Det er således viktig at disse institusjonene er bevisste på sin rolle for å gjøre steder kjent.

I den samme studien kom det også fram at det ungdommen ønsket seg for sosiale møteplasser blant annet kan relateres til tilgjengelighet og merking, fysisk utforming og mulighet for aktivitet som de er interessert i. For eks. kom det forslag om sitteplasser, benker og bord, og gjerne under tak hvis det er dårlig vær. Videre nevnte de doer, søppelkasser, strømtilgang, gratis wifi, høytalere, og belysning. Tilgang til mat og drikke, og at stedene var estetisk utformet, rene og ryddige ble også vektlagt.

I studien til Henneman, og medarbeidere (2021) kom det fram at bruken av plassene er avhengig av årstid. Observasjonene som ble gjort var på høsten, da fotball var den mest hyppige aktiviteten observert. Informanter på stedet fortalte imidlertid at barna gledet seg til å gå på skøyter der til vinteren. Det å ha mulighet til variert aktivitet etter årstid kan derfor være hensiktsmessig i planlegging av utemøteplasser.

Som del av dette prosjektet er det utviklet over 30 ulike møteplasser, flere av disse i nærheten av skolene i Ås sentrumsområde. Det er også utviklet møteplasser hvor man har tatt utgangspunkt i nærskogene, og 100-meterskogene og utviklet disse, både til å bli mer tilgjengelige og kanskje mer attraktive for barn og unge.

Som del av prosjektet er det utviklet kart over turmuligheter og møteplasser. Kartet er delt ut og satt opp på flere oppslagstavler, blant annet på NMBU og i sentrum. Basert på egne erfaringer i prosjektteamet ble det stadig observert at folk ser på kartet. Responsen på kartet var meget god, og prosjektteamet har fått utallige tilbakemeldinger på at dette har vært et flott tiltak. Helgen etter at kart ble delt ut til alle husstander i kommunen var det flere som ga tilbakemelding på at det «krydde» av folk i turområdene.

- **Målgruppen skal oppleve økt grad av tilhørighet, mestring og trivsel.**

Sentralt for SMIL-prosjektet er at møteplassene faktisk brukes, men også at de skal bidra til opplevelse av tilhørighet og trivsel. Ulike tilnærminger er benyttet for å få innsikt i dette, både observasjoner og intervjuer med brukere.

I studien foretatt av Kjellesvik (2019) ble det fokusert på pop-up møteplassen Lionslunden, og bruken av, samt brukernes erfaring med denne. Denne studien ble gjennomført det året Lionslunden var nyetablert, i 2019. De aktivitetene som ble observert flest ganger var sosial aktivitet, eller sosial samhandling mellom to eller flere personer. Mange benyttet stedet til å spise. Enkelte satt alene med aktiviteter slik som mobilbruk, lesing, strikke, eller sole seg. I intervjuene med brukerne kom det fram at Lionslundens sentrale beliggenhet nær andre fasiliteter, samtidig som det var gratis å sitte der, gjorde stedet attraktiv. Det var mulig å treffe på andre på en uformell måte, og bare rett og slett ha et sted å kunne møtes.

Informantene uttrykte at det er godt å ta en pause innimellom andre gjøremål i sentrum, eller benytte stedet til en pause i arbeidstiden, for de som arbeider i sentrum. Av kvaliteter ved stedet som hadde betydning, ble det trukket fram at stedet opplevdes å fungere godt både estetisk og funksjonelt. For eksempel ble det trukket fram at blomsterkassene var veldig fine og at det er noe å se på som er estetisk og interessant, samtidig som de ikke følte at de satt på utstilling. Det ble også trukket fram at det er fint å bare sitte der og observere andre, og føle at man er en del av et sosialt fellesskapet.

Deltagerne i denne studien uttrykte alle at stedet burde bli permanent, selv om det var bygget som en pop-up, og at et slikt sted har livets rett. Av endringer som ble foreslått var det å ha mer kunst, styrke opplevelsen av å være skjernet, tydeligere formidling av uteplassen, og det å organisere fysisk aktivitet i tilknytning til uteplassen.

Treningsparken i sentrum

I en av de andre delstudiene ble det gjennomført observasjoner og intervju med brukere av fem andre møteplasser (Henneman og medarbeidere, 2021). Grønnsletta og Harahuken ble benyttet mest i helgene og av barnefamilier, men også mennesker i alle aldersgrupper, og med ulikt funksjonsnivå, inkludert personer med rullator. På disse stedene var grilling den hyppigst benyttet aktiviteten. Trolig på grunn av mye regnvær i perioden observasjonene foregikk, var det ved mange av observasjonstidspunktene ikke folk til stede. Rustadløkka, Treningsparken i sentrum og benkene i sentrum ble oftest brukt av barn og ungdom alene, i motsetning til Grønnsletta og Harahuken, hvor det ikke ble observert barn og ungdom alene. Rustadløkka ble benyttet mest til fotball, både i helger og i ukedager.

Treningsparken i sentrum ble fortrinnsvis benyttet av barn opp til 14 år, og ble interessant nok stort sett brukt på andre måter enn som treningsapparater. Kun 4 av i alt 69 observerte personer benyttet apparatene til treningsøker, mens de andre benyttet apparatene til lek, eller annen aktivitet. Dette gjaldt både helger og ukedager. Benkene i sentrum ble benyttet av alle aldersgrupper, og her ble det observert hviling og mobilbruk, samt spising.

I intervjuene som ble gjennomført med brukere kom det fram at både det å være sammen med venner og familie og bli kjente med nye mennesker var viktige grunner til å bruke møteplassen. Det ble også fremhevet at det var lett å komme i prat med andre på møteplassene. Informantene fortalte også at de hadde benyttet møteplassen til andre arrangementer, som bursdager.

Prosjektteamet har fått en rekke positive tilbakemelding fra utenforstående på de ulike prosjektene, både i direkte kommunikasjon og gjennom sosial medier. Et eksempel på dette er gitt i Facebook posten til Ås kommunes venner angående Grønnsletta (se bildet neste side).

- **Alle relevante virksomheter i kommunen skal kjenne til, bruke og utvikle egne SMIL-møteplasser**

Prosjektteamet har jobbet kontinuerlig for å gjøre prosjektet kjent internt i kommunen. De erfarer å ha fått god støtte fra den øvre ledelsen på prosjektet. De erfarer også at Ås kommune i løpet av prosjektperioden har blitt mer oppmerksom på viktigheten av internt samarbeid og samhandling på tvers av virksomheter og sektorer.

Samtidig erfarer prosjektteamet at det har vært utfordringer med å få prosjektet kjent innad i kommunen. Det har vært utskifting i toppledelsen i kommunen i prosjektperioden. Videre har pandemien og lange perioder med hjemmekontor, vært opplevd som et hinder for muligheten til å gjøre prosjektet kjent innad.

Prosjektteamet har også erfart at samskaping i seg selv kan være en utfordring for kommunen, slik som den er organisert. Dette handler om at økonomien i kommunen er sektorbasert, og det derfor er en utfordring å utvikle prosjekter som går på tvers av disse sektorene. Videre kan byråkratiske metoder komme i veien for, og gjøre det vanskelig å utvikle samskaping i kommunen. I dette prosjektet har prosjektteamet erfart at det er viktig at kommunen ser helheten, og at de ansatte i ulike sektorer jobber for samme mål.

- **Utvikling av SMIL-møteplasser har bedret samhandling og samskaping mellom frivillige lag og foreninger og kommunen**

Som del av prosjektet er det samlet systematiske data blant frivillige lag og foreninger på ulike måter. I forbindelse med utviklingen av et innbyggertorg i kommunen, ble det intervjuet representanter for et utvalg frivillige organisasjoner. Resultatene viste en høy motivasjon for å bidra blant de frivillige. Det som ble sett på som trusler for frivillig deltagelse var mangel på ressurser/ økonomiske rammer, begrensede åpningstider, dårlig tilgjengelighet med tanke på universell utforming, beliggenhet og synlighet. Det informantene rapporterte at de ikke kunne bidra med var ansvar for drift, styring av det økonomiske, fordeling av ressurser, koordinering av ansvar, eller organisering og fordeling av innbyggertorgetts fasiliteter. Resultater fra denne studien peker derfor på behovet for at kommunen bør ha en koordinerende rolle i samarbeid med de frivillige.

Det ble gjennomført intervjuer med samarbeidspartnere som hadde vært involvert i utviklingen av 4 ulike møteplasser (Mateus, 2022). I denne studien som omhandlet de eksterne aktørenes erfaringer med samarbeidet med kommunen, kom det fram en rekke interessante funn. For det første ble det funnet et stort engasjement «der ut», og en sterk

[Skriv her]

motivasjon for å bidra til samskaping med kommunen. Motivasjonen ble funnet å først og fremst henge sammen med deltageres egne opplevelser av å bidra til sosial tilhørighet og mening. Som en uttrykte:

Som pensjonist må du ha noe å drive med, du kan ikke sitte i en stol og tenke at nå er livet ferdig. Jeg må ha noe å ta tak i. Når man for eksempel har en gruppe som jeg har, er det hyggelig å gjøre ting sammen, å gjøre fornuftige ting og å være ute. Det er veldig ålreit å kunne jobbe ute sammen med andre. Samtidig så gjør du en innsats for fellesskapet som jeg syns er viktig. [...] Så lenge jeg klarer det så vil jeg fortsette.

Samtidig var kommunens imøtekommenhet overfor de eksterne aktørene avgjørende for motivasjonen. Noen hadde erfaringer fra Ås kommune før dette prosjektet kom i stand eller fra andre kommuner som ikke hadde tilsvarende prosjekt, og hvor de hadde erfart at det kunne være vanskelig å få til samarbeid.

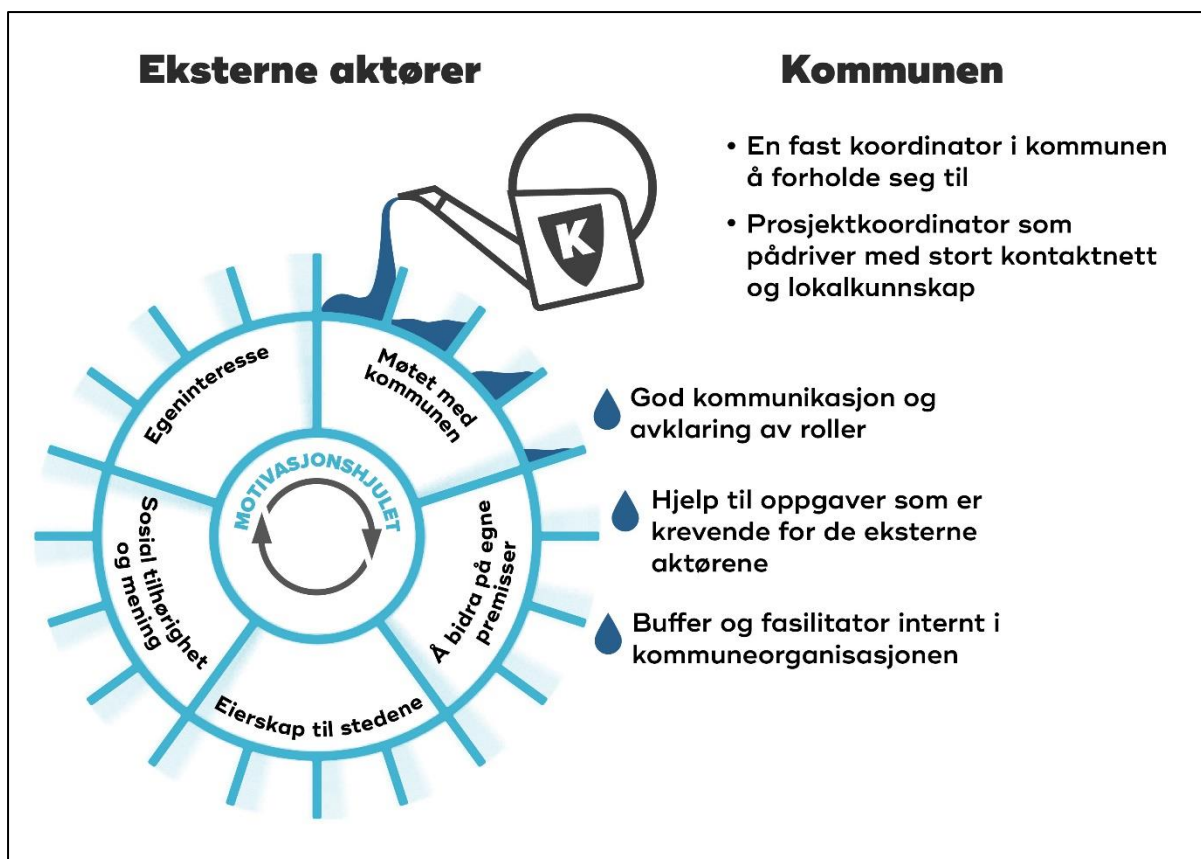
Et funn i denne studien var at det å ha en fast person/prosjektkoordinator å forholde seg til i kommunen var avgjørende for opplevelsen av å lykkes med samarbeidet. Dette bidro til en god kommunikasjon og avklaring av roller. Videre bidro det til hjelp og støtte med oppgaver som var krevende for de eksterne å utføre på egen hånd. Eksempler på dette var å søke eksterne midler for å utvikle møteplasser, eller ha direkte kontakt med grunneier. Dette ble framhevet å være veldig verdifullt. Det at det var en fast prosjektkoordinator på prosjektet bidro også til at de eksterne samarbeidspartnerne slapp å forholde seg til andre deler av kommuneadministrasjonen, og at det var godt lagt til rette da de kom inn i prosjektet. For eksempel var det en som uttrykte:

Så den tilretteleggingsdelen når vi kommer med vårt konsept, så er grunnen og alt ferdig, grunneieravtaler er på plass, det er ryddet. [...] Ås kommune hadde sørget for at alt dette var i orden.

Videre var personlige egenskaper ved prosjektkoordinator trukket fram som svært viktig i denne studien. Prosjektlederen i dette prosjektet ble betegnet som en positiv pådriver, med gode lokalkunnskaper og stort nettverk. Det kom frem at samskaping mellom kommunen og eksterne har bedre forutsetning for å lykkes dersom de ansvarlige i kommunen har gode lokalkunnskaper, og vilje til å være en synlig kontakt for mottak av initiativ fra innbygger og frivillige aktører.

Den formen for samarbeidet som ble fasilitert gjennom dette prosjektet ga de eksterne stor grad av eierskap til prosjektene, som er svært viktig, nettopp for å opprettholde motivasjon og ønske om å samskape. Flere av de som var informanter i denne studien bidro i regelmessig drift og vedlikehold av stedene. På spørsmål om hva som skal til for videre samskaping ble det trukket fram at kommunene burde ta initiativ, og for eksempel invitere til møter og aktiviteter.

Det ble også uttrykt bekymring for om prosjektlederen skulle slutte etter endt prosjektperiode, da nettopp en slik fast person å forholde seg til ble opplevd som viktig for å fasilitere samarbeid med kommunen.

Figur 3. Kultur for samskaping. Figuren viser premisser for samskaping i praksis basert på de eksterne aktørenes opplevelse av samarbeidet med kommunen (Utviklet av Raanaas 2022)

Mange refleksjoner er kommet fram gjennom egevalueringen av dette prosjektet. Prosjektteamet har selv erfart at det å være synlige og tilgjengelige har vært viktig for å få kontakt med og samarbeide godt med de eksterne aktørene.

Videre har gode lokalkunnskaper og stort nettverk hos prosjektteamet vært nyttig i denne sammenheng. Prosjektteamet har også erfart å ha et godt samarbeid med grunneierne. Dette mener de at skyldes gode samarbeidsegenskaper og rutiner, tett og nær kontakt og en vennlig innstilling fra kommunens side.

Grunneierne har vært positive og hjelpsomme både i etableringen av møteplassene og driften av disse. Uten dette gode samarbeidet ville man ikke kunne gjennomført mange av de etablerte tiltakene.

Med gode samarbeidsrutiner og vennlig innstilling får alle et eierskap til prosjektet og dette påvirker etableringen og ikke minst den videre bruken og driften av stedet.

4. Har det vært knyttet annen forskning til tiltaket enn evaluering? I så fall hvilke og hvorfor? Oppgi gjerne lenker til publisert materiale.

Som beskrevet har det gjennom prosjektet vært et utstrakt samarbeid med NMBU. Masteroppgavene som det vises til i denne rapporten er tilgjengelig via Brage. De andre studentrapportene som er utarbeidet som del av emnet *FHV310. Deltagerorienterte metoder i folkehelsearbeid* kan fås ved henvendelse til Ruth Kjærsti Raanaas. Det er også en vitenskapelig publikasjon under utarbeidelse som vil baseres på resultater fra intervjuer med samarbeidspartnere som gir innsikt i samskapingsprosessen. Denne artikkelen vil sendes inn for publikasjon i løpet av høsten 2022. Ansvarlige er Ruth Kjærsti Raanaas.

Resultater og læringspunkter

1. Hvilke resultater fra tiltaket kan være nyttig for andre kommuner å få vite om? Oppsummert i punkter.

Gjennom arbeidet med dette prosjektet har alle aktørene i prosjektet erfart og lært mye. Mye av dette dreier seg om samskaping i praksis. Det er også utviklet og tilrettelagt en rekke fysisk møteplasser og høstet mye erfaring med det praktiske arbeidet knyttet til dette.

For mer informasjon om prosjektet eller stedene som er utviklet, ta kontakt med prosjektteamet.

- **Fokus på samskaping og samarbeid som arbeidsform i kommunen**

Et slik prosjekt som dette fører til at det settes økt fokus på prosjektets tema og arbeidsområder. Samskaping har vært sentralt i dette prosjektet. Nå, etter endt prosjektperiode, fokuserer kommunen i mye større grad på samskaping og samarbeide som arbeidsform, kommunen er på god vei mot kommune 3.0.

[Skriv her]

- **Veileder for områdelekeplasser/områdemøteplasser**

Ås kommune er i regional plan for areal og transport utpekt som en regional by. I den forbindelse er det nå stor pågang fra eiendomsutviklere som ønsker å bidra i utviklingen og fortettingen i Ås. For å sikre en fortsatt god stedstilhørighet og inkludering av nye innbyggere er kommunen opptatt av å ha gode og inkluderende møteplasser for alle innbyggere. Med bakgrunn i fokuset i dette prosjektet, nemlig utvikling av kvalitativt gode møteplasser, har det blitt utarbeidet en *Veileder for områdelekeplasser*. Denne er politisk behandlet og vedtatt. I veilederen stilles det tydelige krav til utbyggerne om hvordan områdene skal utvikles, både med tanke på samarbeid med kommunen, andre utbyggere og innbyggerne, og med tanke på utforming med beskrivelse av blant annet nøkkelkvaliteter for plassene. Veilederen skal brukes av utbyggere som et utgangspunkt for etableringen av nye områdelekeplasser, men er også aktuell i rehabiliteringen av allerede eksisterende lekeplasser.

- **Veileder for lokalmedvirkning**

Ås kommune er i utvikling, med stor boligbygging i sentrumsområdene. Som en konsekvens av prosjektet opplever kommunen at utbyggerne nå er mer interessert i dialog med innbyggerne angående utforming av de nye boligområdenes møteplasser. Ås kommune er som en konsekvens av prosjektet, i ferd med å utvikle en ny lokal veileder for medvirkning som bygger på erfaringer og utprøving av ulike metoder i regi av dette prosjektet.

- **Kartlegging av eksisterende møteplasser er lurt**

I prosjektet er det jobbet med en systematisk kartlegging av kommunens friluftsmøteplasser, lekeplasser, parker, løkker og 100 meterskoger. Arbeidet med dette skal tas videre av kommunens enhet for kommunalteknikk (drift og vedlikehold). En slik kartlegging er nødvendig for hensiktsmessig utvikling og drift av de ulike stedene og for effektiv ressursbruk. Videre bør det stå sentralt i arbeid med ny kommunedelplan for Idrett, nærmiljø og friluftsliv. Gjennom en slik kartlegging er det erfart at glemte, gjerne gjengrodde perler blir gjenoppdaget og får nytt liv, flere steder gjennom gode samskapingsprosesser med nabolagene. Det er også erfart at enkelte kommunale områder har blitt privatisert på grunn av manglende oppfølging fra kommunen.

- **Informasjon og skilting av møteplasser**

Tidlig i prosjektet ble det avdekket at mange møteplasser manglet skilt eller hadde gamle slitte skilt med lite informasjon. Gjennom møter med frivillige og andre ble prosjektteamet klar over at mange ikke visste om eksisterende møteplasser i sitt nærmiljø. Dette ble fulgt opp med et pågående skiltprosjekt som har som målsetning å skilte veien til alle aktuelle møteplasser, navnsatte plassene og sette opp et tavler med relevant informasjon og kart på selve møteplassene. Kommunen og våre samarbeidspartnere skal bruke nasjonal skiltstandard.

Velkommen til Dysterlia - Store lekeplass

Lekeplassen er et åpent friområde. Området skal være en trygg møteplass for små og store. Ås kommune er grunneier. Følger i velforeningen kjøper gresset, rydder, legger skytebane og tar inntryk til dugnader, utviklingsprosjekter og sosiale sammenkomster.

Vil du vite mer?

- Følger vil med å holde området pent og rolig
- Kjøper enklest billett
- Kjøper billett og gratisticket 15. april til 15. september
- Kan med seg eget lys
- Bruker egne eller hundens
- Vær påpasselig med hunder og andre dyr er på området
- Det skal være ro på lekeplassen fra kl. 23.00.

Kes dere på lekeplassen!

Dysterlia velforening
Velforeningen jobber for et godt og mangfoldig leikemiljø i Dysterlia. Medlemskapet er viktig og korrigert når det gjelder og aktiviteter i området.
Bli med i klubben, eller har du en god idé for nærliggende velforening?

Kom i kontakt med styret via nettstedet: dysterlia.klubbpost.no

Vil du se mer om pris på innlegg fra små og store beboere i Dysterlia?

Ut på tur i Ås
Dysterlia er et flott utgangspunkt for lokale turer. I Dysterlia er det mange turstier, kretsløp og langrennsløp er godt plassert og merket. Fra lekeplassen er det 800 meter til møteplassen Havnhusen og 3 km til sykkelstasjonen Turingen.

Ås kommune
Ås kommune logo

Dysterlia Vel
Dysterlia Vel logo

- **Turkart og informasjon:**

I arbeidet med prosjektet ble det avdekket et behov for mer og lettere tilgjengelig informasjon. I mindre kommuner, som Ås, kan det være en myte at alle vet hvor alt er. Det ble utarbeidet et turkart i samarbeid med det lokale idrettslaget, turlaget og lokalkjente ildsjeler. Dette ble delt ut til alle husstander og studenter ved NMBU ved hjelp av frivillige.

Kartet gir gode turtips, viser turområder, friluftsmøteplasser, stoppesteder for kollektivtransport og parkeringsplasser. Kartet er satt opp på flere oppslagstavler, blant annet på NMBU og i Ås sentrum.

[Skriv her]

- **Metode for utvikling av møteplasser- helt enkel kokebok (veileder)**

I samarbeidet med frivilligheten om etablering/ revitalisering av møteplasser er det erfart at det i mange tilfeller hadde vært hensiktsmessig med en enkel og lettfattelig veileder som omhandler hvordan møteplasser kan etableres gjennom gode samskapingsprosesser i de ulike fasene i utviklingen. Ut ifra denne erfaringen og evalueringer av prosjektet er det kommet frem til at løsningen er en enkel *kokebok (veileder)*; *Møteplasser på 1,2,3*. Formålet med denne kokeboka er at kommuner skal kunne gi eksterne aktører akkurat den hjelpen de trenger på en enkel måte.

- **Ås innbyggertorg med egen «Fellsskaper»**

Som en konsekvens av prosjektet ble det besluttet å utvikle et innbyggertorg i Ås inspirert av tilsvarende i Asker kommune. Innbyggertorget er ment å fungere som et bindeledd mellom kommunen, servicetorget, biblioteket, frivilligsentralen og frivillige organisasjoner. Innbyggertorget er kommunens dør inn og skal være tilgjengelig for alle innbyggere. Samt at andre enheter i kommunen skal kunne ha popupkontor der. Et eksempel på dette er at kommuneplanleggeren satt på Innbyggertorget i høringsperioden for kommuneplanen. Ås innbyggertorg er den største og viktigste møteplassen som er opparbeidet gjennom prosjektperioden. For å få Innbyggertorget til å bli en samskapingsarena er det viktig å ha ansatte som har samskaping i fokus. Ved Ås innbyggertorg jobber nå kommunens første «Fellsskaper» Innbyggertorget skal nå evalueres og muligens flyttes til større og mer hensiktsmessige lokaler i kulturhuset. Ås innbyggertorg tar gjerne imot besøk fra andre kommuner for deling av kunnskap og erfaringer.

- **Friluftsmøteplasser er bra og brukes av mange, ulike brukergrupper og alle generasjoner!**

Gjennom samskaping i praksis er det utviklet og tilrettelagt mange ulike friluftsmøteplasser. I denne delen er det gitt noen eksempler. Kommunen tar med glede imot alle som er interesserte i å se plassene, og diskutere tilrettelegging, bruk og etableringsprosessene med samskaping i fokus.

Lionslunden:

En popup møteplass i Rådhusparken. Utviklet og etablert i samarbeid med Lions, lokalt næringsliv og lokale ildsjeler. Bruken av dette stedet er dokumentert og evaluert i en egen masteroppgave (Kjellesvik, 2020).

Ås stadion styrkepark:

Et område utviklet i samarbeid med idrettslaget. Brukes av folk i alle aldre i mange ulike sammenhenger

Sagahuken:

En bitteliten gapahuk i en bitteliten skog. Samarbeidsprosjekt med barnehagene i området. Bruks av barnehagene og småbarnsfamilier i området. Ungdom bruker også stedet.

Møtebenker langs gangveiene i sentrumsområdet:

Hvilebenker og møtebenker. Brukes av alle generasjoner. Fremmer gange.

[Skriv her]

Kinnsåsen:

I prosjektperioden kjøpte kommunen Kinnsåsen! Stedet er nå blitt et statlig sikret friluftsområde og skal utvikles til et allment tilgjengelig turmål og turområde. Arbeidet er i gang. Stedet er allerede tatt i bruk både av privatpersoner, skoler og andre grupper.

Grønnsletta:

Fra gjengrodd slett til innbydende friluftsmøteplass for alle generasjoner!

Dysterlia store lekeplass:

Mye liv – nå vet alle at de er velkommen hit!

[Skriv her]

2. Hvilke læringspunkter (både positive erfaringer og utfordringer) fra selve tiltaksutviklingen kan andre kommuner ha nytte av å vite om?

- **Organisering av prosjektet – prosjektleder er viktig!**

I prosjektsøknaden ble det lagt vekt på nødvendigheten av å ansette en egen prosjektleder som skulle ha prosjektet i fokus, og være en ansvarlig pådriver for arbeidet. I evalueringsarbeidet har det kommet frem at dette var en riktig vurdering.

- **Prosjektleders kompetanse er avgjørende for å lykkes med lokal samskappingsprosjekter**

Erfaringer fra dette prosjektet tilsier at prosjektlederens kompetanse, erfaring og ikke minst lokalkunnskap er viktig for å lykkes med lokal samskaping. Vår erfaring er at dette er av avgjørende betydning for å få kontakt med, og oppnå gode samarbeidsrelasjoner, med frivillige lag, foreninger og lokalt næringsliv. I tidsavgrensede prosjekter er lokalkunnskap ekstra viktig da man ellers vil bruke mye av prosjektperioden på å bli kjent/kartlegging.

- **Synlig, lyttende og tilgjengelig prosjektleder/kontaktperson – også utenom kontortid!**

Prosjekter som dette trenger en prosjektleder/kontaktperson som har vilje og evne til å være en synlig kontakt for innbygger og frivillige aktører utenom arbeidstid, altså når mye av det frivillige arbeidet blir utført. Samskaping kommer ikke av seg selv. Frivillige og eksterne aktører ønsker at kommunen møter deres initiativ, erfaringer og kompetanse. Frivillige vil gjerne bidra, men de kommer ikke av seg selv, og oppfølging fra kommunen er nødvendig for samskaping

- **Forankring**

En suksessfaktor for å lykkes med samskappingsprosjekter er god forankring av prosjektene, ikke minst internt i kommunen!

- **Samskappingsprosjekter setter krav til det interne samarbeidet i kommuneadministrasjonen –**

Et godt samarbeidet internt i kommuneadministrasjonen er hensiktsmessig for effektiv oppgaveløsning. Samskappingsprosjekter setter nye krav til det interne samarbeidet i kommuneadministrasjonen!

[Skriv her]

Frivillige og eksterne samarbeidspartnere er avhengige av å oppleve at kommunens ansatte er samstemte og samkjørte. Uklare og ulike tilbakemeldinger/beskjeder er ikke heldig, likeledes manglende oppfølging og opplevd treghet i systemet. Det kan i verste fall føre til at de frivillige mister motivasjonen. Samstemthet utad fra kommuneadministrasjonens side er viktig.

Frivillige og eksterne samarbeidspartnere har ofte synspunkter på kommuneadministrasjonens arbeidsform og organisering. Mange har erfaring og kompetanse fra eget arbeidsliv. De forventer effektivitet og godt organisert arbeid internt i kommuneadministrasjonen.

- **Godt samarbeid med grunneiere er viktig, og enkelt, hvis det legges opp til gode prosesser og god dialog**

Etablering av møteplasser på privatgrunn krever godt samarbeid med grunneierne. Godt samarbeid er viktig både for utvikling, resultat og drift.

- **Samarbeid med det lokale næringslivet**

Et samarbeid med hele den lokale handelsstanden og lokalt næringsliv er vanskelig hvis det ikke er etablert samarbeidsarenas som en sentrumsforening, næringsråd eller lignende.

I dette prosjektet har vi samarbeidet med den lokale handelsstanden der det har vært behov og der det har vært entusiasme for samarbeid. Et samarbeid med næringslivet er etter vår erfaring basert på at det er hensiktsmessig for begge parter. Eksempelvis har den lokale leke- og bokhandleren bidratt med utstyr. Dette har blitt omtalt i lokalavisen, noe som igjen har gitt butikken reklame.

En lokalt forankret landskapsarkitekt er blitt engasjert på enkelt prosjekter. Ved å benytte en lokal landskapsarkitekt, med lokal kunnskap og hjerte for bygda, har det bidratt til at vedkommende har vært med i prosessen, samarbeid med de andre involverte som profesjonell, men også som frivillig ved deltagelse på dugnader.

3. Har dere en plan/prosess for informasjonsutveksling/overføring av resultater og læringspunkter til andre deler av kommunen og eksterne interessenter/kommuner?

- Prosjektet har blitt presentert på flere møter og seminarer, blant annet på folkehelsekonferansen i Trondheim 2021, for fylkeskommunen og for KS da en delegasjon derfra besøkte en av møteplassen og fikk en orientering om prosjektet.
- Kommunen har jobbet aktivt med å presentere møteplasser og turområder bedre, gjennom kart og informasjonsoppslag, se over. I tillegg jobbes det med å forbedre kommunens nettsider med tanke på dette.
- Utbyggere som vil utvikle boligområder i Ås er gjort kjent med prosjektet gjennom arbeidet med veilederen for områdelekeplassene.
- *Kokeboka (veileder): Møteplasser på 1,2,3*, som er beskrevet over, blir tilgjengelig digitalt som et interaktivt verktøy for kommuner, frivillige lag, foreninger og ildsjeler.
- Det ligger informasjon om prosjektet på forebygging.no (2021) omtalt som SMIL-møteplasser fra ord til handling. Ås kommune ser hensikten i å samarbeide og utveksle erfaringer med andre kommuner. Vi ønsker alle som vil vite mer om dette prosjektet og besøke noen av møteplassene velkommen.
- Gjennom samarbeidet med NMBU har flere grupper av studenter i folkehelsevitenskap fått kjennskap til prosjektet, som igjen bidrar til å spre kunnskap om prosjektet.
- Som beskrevet andre steder i rapporten er det utarbeidet flere studentrapporter og masteroppgaver som beskriver prosjektet. En vitenskapelig publikasjon er planlagt sendt inn til tidsskrift høsten 2022 under ledelse av Ruth Kjørsti Raanaas.

4. Er tiltaket blitt permanent, eller er det lagt planer for at det skal bli et varig tiltak? Hvis ikke, forklar hvorfor.

Gjennom arbeidet med prosjektet har det blitt satt fokus på nye arbeidsområder, arbeidsformer og samarbeidsformer. Det har blitt etablert to nye stillinger, «Felleskaper» og «Rådgiver nærmiljø og friluftsliv». Prosjektleder søkte, og fikk rådgiverstillingen. Gjennom disse to stillingene vil mange av prosjektets tiltak bli ivaretatt.

[Skriv her]

5. Kan tiltaket sies å bidra til å fremme kommunens systematiske folkehelsearbeid? På hvilken måte?

Tiltaket er med på å fremme kommunens viktige folkehelsearbeid på mange måter. Gjennom prosjektet har vi etablert et tettere samarbeid med NMBU. Vi har fått mer og bedre kunnskap på en rekke områder. Det har blitt satt spesielt fokus på innbyggernes behov og bruk av lokale møteplasser spesielt i forhold til utsatte grupper. De allment tilgjengelige møteplassene som er etablert er viktige tiltak for å ujevne sosial ulikhet og motvirke ensomhet.

Referanser

Espelund, M.S., Hildrum, L-E., Pedersen, C. & Særnmo, S.K. (2019). Brukerinvolvering av skolebarn i Ås kommune - Med SPLOT som metode. Prosjektrapport som del av emnet FHV 310, Deltakerorienterte metoder i folkehelsearbeid, Master i folkehelsevitenskap, NMBU, Høst 2019.

Forebygging.no (2021). SMIL-møteplasser fra ord til handling.
<https://handling.forebygging.no/tiltak-i-program-for-folkehelsearbeid-i-kommunene/SMIL--moteplasser-fra-ord-til-handling/>

Hart, R.A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship. UNICEF.

Heimburg, D.V. & Hofstad, H. 2019. Samskaping som samarbeids - og styringsform for kommunenes folkehelsearbeid: Hva vet vi? Hva er utfordrende? Og hvor går vi videre? OsloMet. NIBR-RAPPORT 2019:11

Henneman, B., Hedlo, I., Henden, Å. & Frøislie, H. (2021). SMIL-møteplasser i Ås kommune. En evaluering av bruk og erfaringer. Prosjektrapport som del av emnet FHV310, Deltagerorienterte metoder i folkehelsearbeid. Master i folkehelsevitenskap, NMBU, Høst 2021.

Kjellesvik, M. (2020). Bruk og opplevelse av en sosial møteplass i Ås sentrum. En casestudie av Lionslunden. Masteroppgave 2020 30 stp, Fakultet for Landskap og samfunn, NMBU

Kommunesektorens organisasjon (KS) (2018). Veileder i egnevaluering.

Kråkmo, M.S. & Bremer, M.F. (2019). Frivillighetens innspill på et innbyggertorg i Ås kommune. Prosjektrapport som del av emnet FHV 310, Deltakerorienterte metoder i folkehelsearbeid, Master i folkehelsevitenskap, NMBU, Høst 2019.

Mateus, D. (2022). Utvikling av sosiale møteplasser. Samarbeid med de frivillige. Masteroppgave 2022 30 stp, Fakultet for Landskap og samfunn, NMBU.

Sverdrup, 2002. Evaluering. Faser, design og gjennomføring. Bergen. Fagbokforlaget.

Theodorsen, I.H., Bloch, A.P. & Nilssen, M. (2020). Friluftsmøteplasser i Ås. Bruk og potensiale for videre utvikling for ungdom. Prosjektrapport som del av emnet FHV 310, Deltakerorienterte metoder i folkehelsearbeid, Master i folkehelsevitenskap, NMBU, Høst 2020.

Tolstad, I.M., Hagen, A.L. & Andersen, B. 2017. The Amplifier Effect: Oslo Youth Cocreating Urban Spaces of (Be)longing. Youth as Architects of Social Change pp 215-242

Fylkeskommunens vurdering av tiltaket

1. Hvordan vurderer fylkeskommunen tiltaket i lys av fylkets mål med programarbeidet?
2. Hvordan vurderer fylkeskommunen kommunens tiltaksutvikling mht. involvering av målgruppen?
3. Hvordan vurderer fylkeskommunen evalueringen som er gjort?
4. Hva slags kunnskap om helsefremmende arbeid har tiltaket bidratt med for å fremme barn og unges helse og livskvalitet?

Vi viser til kap. 6 i regelverket for sluttrapportering av enkelttiltak. Her står kriterier for måloppnåelse beskrevet.

6. Kriterier for måloppnåelse

Fra tilskuddsmottaker:

- Etablert et samarbeid med forsknings- eller kompetansemiljø om helsefremmende tiltak i kommunene.
- Gjennomført kvalitativt gode evalueringer av helsefremmende tiltak i kommunene.
- Utvikling av ny kunnskap og tiltak for å fremme befolkningens helse

Tillegg og presiseringer: Kriterier for måloppnåelse vurderes etter fullendt tilskuddsperiode, dvs. etter 3 til 5 år avhengig av prosjektperiode som er innvilget.

[Skriv her]